

Sygn. akt XIV C 223/20

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 listopada 2023 roku

Sąd Okręgowy w Poznaniu XIV Zamiejscowy Wydział Cywilny z siedzibą w Pile

w składzie następującym:

Przewodniczący sędzia Jan Sterczała

Protokolant sekr. sąd. Małgorzata Gawrońska

po rozpoznaniu w dniu 30 października 2023 roku w Pile

sprawy z powództwa **J. K., A. K.**

przeciwko **Bank (...) S.A. w G.**

o zapłatę, ustalenie

1. oddała żądanie główne zawarte w punkcie I pozwu;
2. uwzględniła żądanie ewentualne i z tego tytułu:
 - a. ustala, że postanowienia § 2 ust. 1, § 3 ust. 1, § 9 ust. 9 w zw. z załącznikiem nr 7 do umowy kredytowej § 11 ust. 2 umowy kredytu hipotecznego nr (...) - (...) zawartej pomiędzy powodami a pozwanym w dniu 4.05.2005 r. nie wiążą powodów od dnia zawarcia umowy
 - b. zasądza od pozwanego na rzecz powodów kwotę 30 284,03 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 13.07.2019 r. do dnia zapłaty;
3. zasądza od pozwanego na rzecz powodów kwotę 7 930 zł tytułem zwrotu kosztów procesu z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od uprawomocnienia wyroku do dnia zapłaty;
4. nakazuje ściągnąć od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Poznaniu kwotę 1 199,79 zł tytułem nieuiszczonych wydatków.

Jan Sterczała

Sygnatura akt XIV C 223/20

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 27 lutego 2020r. powodowie J. K. i A. K. wnieśli o zasądzenie od pozwanego banku (...) solidarnie na rzecz powodów kwoty 27.553,27 zł oraz kwoty 24.035,68 CHF wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 1 lipca 2019r. do dnia zapłaty, z uwagi na nieważność postępowania.

Ewentualnie, jeśli mimo stwierdzenia nieważności umowy kredytu Sąd nie stwierdzi podstaw do uwzględnienia żądania zasądzenia, powodowie wnieśli o ustalenie nieistnienia stosunku prawnego wynikającego z umowy kredytu hipotecznego, zawartej pomiędzy powodem, a pozwanym w dniu 4 maja 2005r. zmienionej aneksem z dnia 15 października 2015r. (stwierdzenie nieważności umowy).

Ewentualnie w przypadku stwierdzenia braku podstaw do uwzględnienia żądań wskazanych w punkcie pierwszym pozwu (a zatem uznania przez Sąd, że umowa kredytu jest ważna) powodowie wnieśli o zasądzenie od pozwanego solidarnie na rzecz powodów kwoty 31.349,15 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 1 lipca 2019r. do dnia zapłaty oraz ustalenie, że postanowienia § 2 ust. 1, § 3 ust.1, §9 ust. 9 (w związku z załącznikiem nr 7 do umowy kredytowej) § 11 ust. 2 umowy kredytu hipotecznego zawartej pomiędzy powodem, a pozwanym w dniu 4 maja 2005r., a także postanowienia § 1 i § 2 załącznika nr 7 do umowy kredytowej oraz postanowienia załącznika nr 3 do umowy kredytowej stanowią niedozwolone postanowienia umowne i nie wiążą powodów (są bezskuteczne wobec powodów) od chwili zawarcia umowy.

W odpowiedzi na pozew pozwany wniósł o oddalenie powództwa w całości.

Pismem z dnia 29 marca 2021r powodowie zmienili swoje stanowisko w sprawie, w ten sposób, że wnieśli o:

1. ustalenie nieistnienia stosunku prawnego wynikającego z umowy kredytu hipotecznego, zawartego pomiędzy stronami w dniu 4 maja 2005r. (stwierdzenie nieważności umowy) oraz o zasądzenie od pozwanego solidarnie na rzecz powoda kwoty 79.224,35 zł oraz kwoty 24.035,68 CHF wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 1 lipca 2019r. do dnia zapłaty, z uwagi na nieważność umowy kredytu;

2. ewentualnie w przypadku stwierdzenia braku podstaw do uwzględnienia w całości lub w części żądań wskazanych w punkcie pierwszym (a zatem uznania przez Sąd, że umowa kredytu jest ważna), powodowie wnieśli o zasądzenie od pozwanego solidarnie na rzecz powodów kwoty 31.349,15 zł wraz odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 1 lipca 2019r. do dnia zapłaty oraz ustalenie, że postanowienia § 2 ust. 1, § 3 ust.1, §9 ust. 9 (w związku z załącznikiem nr 7 do umowy kredytowej) § 11 ust. 2 umowy kredytu hipotecznego zawartej pomiędzy powodem, a pozwanym w dniu 4 maja 2005r., a także postanowienia § 1 i § 2 załącznika nr 7 do umowy kredytowej oraz postanowienia załącznika nr 3 do umowy kredytowej stanowią niedozwolone postanowienia umowne i nie wiążą powodów (są bezskuteczne wobec powodów) od chwili zawarcia umowy.

3. zasądzenie od pozwanego solidarnie na rzecz powodów kosztów postępowania, w tym kosztów opłat skarbowych od pełnomocnictw oraz kosztów zastępstwa procesowego według norm przypisanych wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się orzeczenia do dnia zapłaty.

W odpowiedzi na zmianę powództwa, pozwany wniósł o oddalenie powództwa w całości, w tym także co do roszczenia ewentualnego sformułowanego w piśmie z dnia 25 marca 2021r. oraz o zasądzenie od powodów solidarnie na rzecz pozwanego zwrotu kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przypisanych, z uwzględnieniem uiszczonej opłaty skarbowej od złożonego dokumentu pełnomocnictwa.

Pismem z dnia 14 kwietnia 2023r. powodowie dokonali kolejnej modyfikacji powództwa w ten sposób, że wnieśli, iż ewentualnie w przypadku stwierdzenia braku podstaw do uwzględnienia w całości lub w części żądań wskazanych w punkcie pierwszym (a zatem uznania przez Sąd, że umowa kredytu jest ważna), powodowie wnieśli o zasądzenie od pozwanego solidarnie na rzecz powodów kwoty 30.284,03 zł wraz odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 13 lipca 2019r. do dnia zapłaty oraz ustalenie, że postanowienia § 2 ust. 1, § 3 ust.1, §9 ust. 9 (w związku z załącznikiem nr 7 do umowy kredytowej) § 11 ust. 2 umowy kredytu hipotecznego zawartej pomiędzy powodem, a pozwanym w dniu 4 maja 2005r., a także postanowienia § 1 i § 2 załącznika nr 7 do umowy kredytowej oraz postanowienia załącznika nr 3 do umowy kredytowej stanowią niedozwolone postanowienia umowne i nie wiążą powodów (są bezskuteczne wobec powodów) od chwili zawarcia umowy.

W odpowiedzi na modyfikację powództwa, pozwany wniósł o oddalenie powództwa w całości, w tym także w zakresie roszczeń sformułowanych przez powoda w piśmie z dnia 14 kwietnia 2023r.

Na rozprawie dnia 30 października 2023r. strony podtrzymały dotychczasowe stanowiska w sprawie.

Sąd ustalił, co następuje:

W 2005 r. powodowie, którzy już wówczas byli małżeństwem i pozostawali w ustawowej wspólności majątkowej, postanowili zaciągnąć kredyt na budowę domu.

Dnia 4 maja 2005r. powodowie zawarli z pozwanym umowę kredytu hipotecznego nr (...) - (...). Przedmiotowa umowa jest umową kredytu hipotecznego, denominowanego (waloryzowanego) kursem waluty CHF. Kwotę kredytu wyrażono w umowie jako 56.5800 CHF. Jej postanowienia nie były z nimi omawiane. Umowa została sporządzona przy wykorzystaniu stosowanego przez Bank wzoru, którego zapisy nie podlegały negocjacom.

Kredyt został uruchomiony w jednej transzy. Wyplacona powodom kwota z tytułu zawartej umowy kredytu, po przeliczeniu kredytu z CHF na PLN po kursie kupna CHF z dnia jego uruchomienia, wyniosła 150.842,28 zł. Kwota kredytu wyrażona we frankach szwajcarskich stała się następnie podstawą ustalenia harmonogramu spłaty kredytu. Kredyt podlegał spłacie w polskich złotych poprzez każdorazowe przeliczenie przez pozwanego kwot wyrażonych w harmonogramie przez bieżący kurs sprzedaży franka szwajcarskiego obowiązujący w banku.

Umowa kredytu i załączniki do niej zawierały m.in. następujące postanowienia:

Oprocentowanie w całym okresie kredytowania stanowi sumę stawki LIBOR dla terminów 6-miesięcznych i marży (...), która będzie stała w okresie kredytowania (§ 4 ust. 2).

Strony zgodnie ustalają, że prawne zabezpieczenie spłaty udzielonego kredytu stanowi wpisana na pierwszym miejscu hipoteka zwykła (...) i hipoteka kaucyjna (...) ustanowiona na rzecz banku na finansowanej nieruchomości (...) (§ 7 ust. 1).

Kredytobiorca zobowiązuje się dokonać spłaty rat kredytu i odsetek w terminach i wysokościach określonych w Harmonogramie spłat stanowiącym integralną część umowy. Harmonogram spłat zostanie przesłany Kredytobiorcy w terminie 14 dni od dnia uruchomienia (§ 9 ust. 4). Strony umowy ustalają, że w okresie spłaty kredyt będzie spłacany w ratach miesięcznych obejmujących kapitał i odsetki (...) (§ 9 ust. 6). Strony umowy ustalają, że spłaty zadłużenia będą dokonywane poprzez obciążanie rachunku Kredytobiorcy, do którego Kredytobiorca wystawi pełnomocnictwo i z którego Bank będzie pobierał środki na spłatę zadłużenia w kwotach i terminach wynikających z zawartej umowy kredytu (...) (§ 9 ust. 8).

W przypadku kredytów walutowych zastosowanie mają dodatkowo postanowienia zawarte w Załączniku nr 7 do umowy kredytu (§ 16 ust. 2).

W związku z zaciągnięciem kredytu walutowego, Kredytobiorca oświadcza, że jest mu znane oraz wyjaśnione przez Bank ryzyko zmiany kursu waluty, w której zaciągnął zobowiązanie kredytowe i jest świadomy ponoszenia przez siebie tego ryzyka. Jednocześnie Kredytobiorca przyjmuje do wiadomości, że: 1) prowizja bankowa od kredytu walutowego naliczana jest i pobierana w złotych po kursie sprzedaży waluty kredytu obowiązującym w Banku, zgodnie z Tabelą kursów walut Banku (...) SA ogłaszaną w siedzibie Banku w dniu zapłaty prowizji, 2) kwota kredytu lub transzy kredytu wypłacana jest w złotych, po przeliczeniu według kursu kupna waluty kredytu obowiązującego w Banku, zgodnie z Tabelą kursów walut Banku (...) SA ogłaszaną w siedzibie Banku w dniu wypłaty kredytu lub transzy kredytu, (...), 4) kwota spłaty podlega przeliczeniu na złote po kursie sprzedaży waluty kredytu obowiązującym w Banku, zgodnie z Tabelą kursów walut Banku (...) SA ogłaszaną w siedzibie Banku na koniec dnia spłaty (Załącznik nr 7 ust. 1 i ust. 2 pkt 1, 2 i 4).

W § 23 umowy powodowie potwierdzili otrzymanie Regulaminu kredytowania osób fizycznych w Banku (...) SA i zapoznanie się z nim oraz wyrazili zgodę na jego postanowienia.

Kredyt został udzielony z zastrzeżeniem, że „kwota kredytu lub transzy kredytu wypłacana jest w złotych po przeliczeniu według kursu kupna waluty kredytu obowiązującego w banków dniu wypłaty kwoty kredytu lub transzy kredytu, zgodnie z Tabelą kursów walut Banku (...) S.A. ogłaszaną w siedzibie banku z zastosowaniem zasad ustalania kursów walut obowiązujących w banku” (ust. 2 pkt 2 załącznika numer 7 do umowy kredytowej).

W przypadku kredytów walutowych zastosowanie mają dodatkowo postanowienia zawarte w Załączniku nr 7 do umowy kredytu (§ 16 ust. 2).

W związku z zaciągnięciem kredytu walutowego, Kredytobiorca oświadcza, że jest mu znane oraz wyjaśnione przez Bank ryzyko zmiany kursu waluty, w której zaciągnął zobowiązanie kredytowe i jest świadomy ponoszenia przez siebie tego ryzyka. Jednocześnie Kredytobiorca przyjmuje do wiadomości, że: 1) prowizja bankowa od kredytu walutowego naliczana jest i pobierana w złotych po kursie sprzedaży waluty kredytu obowiązującym w Banku, zgodnie z Tabelą kursów walut Banku (...) SA ogłaszaną w siedzibie Banku w dniu zapłaty prowizji, 2) kwota kredytu lub transzy kredytu wypłacana jest w złotych, po przeliczeniu według kursu kupna waluty kredytu obowiązującego w Banku, zgodnie z Tabelą kursów walut Banku (...) SA ogłaszaną w siedzibie Banku w dniu wypłaty kredytu lub transzy kredytu, (...), 4) kwota spłaty podlega przeliczeniu na złote po kursie sprzedaży waluty kredytu obowiązującym w Banku, zgodnie z Tabelą kursów walut Banku (...) SA ogłaszaną w siedzibie Banku na koniec dnia spłaty (Załącznik nr 7 ust. 1 i ust. 2 pkt 1, 2 i 4).

Spłatę kredytu rozłożono na 360 rat malejących (§ 9 ust.6 umowy). Zgodnie z § 2 ust.4 umowy celem kredytu były zakup domu jednorodzinnego położonego w P., ul. (...).

Od momentu uruchomienia kredytu do dnia wydania zaświadczenia przez bank, a zatem od dnia 5 maja 2005r. do dnia 22 lipca 2019r. powodowie uiścili na rzecz banku tytułem spłaty rat kapitałowo-odsetkowych kwotę 79.224,35 zł (w tym kwotę 1.670,35 zł tytułem składek za ubezpieczenie niskiego wkładu własnego) oraz kwotę 24.035,68 CHF (za okres spłaty bezpośrednio w walucie franka szwajcarskiego). Powodowie wpłacili również w dniu 5 maja 2005r. kwotę 2.356,42 zł tytułem prowizji za udzielenie kredytu przez bank.

Dodatkowe zabezpieczenie udzielonego kredytu udzielonego powodom było tzw. ubezpieczenie niskiego wkładu własnego, stanowiące załącznik numer trzy do umowy kredytu.

Pismem z dnia 28 maja 2019r. powodowie skierowali do pozwanego banku pismo zatytułowane: „reklamacja wraz z wnioskiem o wydanie zaświadczenia”. W treści pisma powodowie zgłosili reklamację związaną ze stosowaniem w wiążącej strony umowie kredytu niedozwolonych postanowień umownych polegających na przeliczeniu wypłaconej kwoty kredytu zgodnie z kursem kupna CHF obowiązującego w banku oraz obowiązku spłaty kredytu po przeliczeniu każdej raty z zastosowaniem kursu stosowanego w dniu spłaty. Powodowie wskazali, że postanowienia umowy w powyższym zakresie są niedozwolone z uwagi na samodzielne i dowolne ustalenie kursów kupna i sprzedaży waluty przez bank, co jest sprzeczne z zasadami współzycia społecznego oraz prowadzi do rażącego naruszenia interesów powodów. Wskutek stosowania niedozwolonych klauzul, powodowie dokonali nadpłaty kredytu, wobec czego domagali się zwrotu dokonanej nadpłaty oraz ustalenia dalszych spłat kredytu po takim kursie, po którym dokonano przeliczenia wypłacanego kredytu. Pismem z dnia 27 czerwca 2019r. pozwany odpowiedział odmownie.

/ dowody: wniosek kredytowy (k. 179-185) umowa kredytu hipotecznego (k. 30-34), regulamin kredytowania osób fizycznych w Banku (...) SA nie objętych ustawą o kredycie konsumenckim (k. 35- 37), aneks do umowy kredytu hipotecznego (k. 38-39), reklamacja wraz z wnioskiem o wydanie zaświadczenia (k. 50-52), odpowiedź pozwanego na reklamacje (k. 53-57), przesłuchanie świadka M. L. na rozprawie dnia 22 grudnia 2020r. (k. 533-535), przesłuchanie świadka M. C. (k. 567-568), przesłuchanie świadka B. K. na rozprawie dnia 30 marca 2021r. (k. 587-589), przesłuchanie świadka I. J. na rozprawie dnia 10 sierpnia 2021r. (k. 616-618), przesłuchanie powódki na rozprawie dnia 23 sierpnia 2021r. (k. 622-625) opinia biegłego dr hab. P. M. (k. 648- 682)/

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił w oparciu o następującą ocenę dowodów.

Niektóre fakty zostały przez pozwanego przyznane wprost albo pośrednio i te Sąd przyjął bez dowodów (art. 229 k.p.c. i 230 k.p.c.).

Część ustaleń Sąd poczynił w oparciu o dokumenty prywatne, które zostały złożone przez strony w kserokopiach. Złożenie tych kserokopii stanowiło w istocie zgłoszenie twierdzeń o istnieniu dokumentów o wynikającej z kopii formie

i treści. Złożenie przez stronę kserokopii dokumentu, który już wcześniej został w takiej formie złożony przez drugą stronę albo odwołanie się do złożonej przez przeciwnika kopii dokumentu było ewidentnym przyznaniem takiego twierdzenia (art. 229 k.p.c.). Natomiast niedoniesienie się strony do kserokopii złożonej przez przeciwnika stanowiło nie wypowiedzenie się co do jego twierdzeń o istnieniu dokumentu o wynikającej z kopii formie i treści, które pozwalało uznać je za przyznane, gdyż pozostawały w zgodzie z wynikami rozprawy (art. 230 k.p.c.). Dawało to możliwość przeprowadzenia dowodów z dokumentów, których istnienie, treść i forma zostały przyjęte bez dowodów, tak jakby zostały one złożone w oryginale.

Dokumenty prywatne, na podstawie których Sąd dokonał ustaleń, nie budziły wątpliwości co do swojej prawdziwości, jak też nie były przez strony podważane pod jakimkolwiek względem. Dlatego Sąd uznał je za w pełni godne zaufania. Pozostałe dokumenty nie miały znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy.

Świadkowie M. L., B. K. i I. J. byli pracownikami pozwanego banku i uczestniczyli w udzielaniu kredytów. Świadkowie zeznawali w sposób wiarygodny. Świadkowie przedstawili procedury związane z procedurą udzielenia kredytu.

Świadek M. C. zeznawał w sposób wiarygodny. Świadek przedstawił sposób ustalania transz kredytu przez pozwany bank. Świadek nie brał udziału w procedurze udzielenia kredytu powodowi. Tym samym dowód z przesłuchania świadka pomimo tego, że wiarygodny, nie miał dużego znaczenia dla ustalenia stanu faktycznego w niniejszej sprawie.

Opinia biegłego dr hab. P. M. opracowana została w sposób fachowy, rzetelny i wyczerpujący. Była spójna, logiczna i zrozumiała. W sposób przekonujący i nie budzący zastrzeżeń zostały w niej wskazane przesłanki, które doprowadziły do końcowych wniosków i pozwoliły na ustalenie różnicy pomiędzy wartością świadczenia otrzymanego przez pozwanego przy stosowaniu klauzul waloryzacyjnych, a kwotą, jaką pozwany uzyskałby, gdyby umowa była wykonywana z pominięciem klauzul waloryzacyjnych.

Jednocześnie Sąd oddalił wniosek pozwanego o sporządzenie opinii uzupełniającej w niniejszej sprawie. Zdaniem Sądu wniosek ten zmierzał jedynie do przedłużenia postępowania w niniejszej sprawie. Opinia biegłego została sporządzona w sposób rzetelny i nie wymagała uzupełnienia.

Powódka zeznawała w sposób wiarygodny. Powódka opisała procedurę przyznania kredytu. Jednocześnie w swojej treści zeznania te nie zawierały nielogiczności, a także pozostawały w zgodzie z zasadami wiedzy i doświadczenia życiowego a przede wszystkim nie były sprzeczne z żadnymi innymi wiarygodnymi dowodami.

Sąd zważył, co następuje:

Powództwo okazało się bezzasadne w zakresie roszczenia głównego, za uzasadnione uznano roszczenie ewentualne.

Powodowie zgłosili w pozwie żądania ustalenia nieistnienia stosunku kredytu z powodu nieważności zawartej z pozwanym umowy kredytu z dnia 4 maja 2005r. oraz zasądzenia nienależnych świadczeń, które spełnili na rzecz pozwanego w wykonaniu tej umowy. Jak z tego wynika, żądanie ustalenia z jednej strony jest samodzielnym żądaniem pozwu a z drugiej stanowi przesłankę żądania zapłaty. W związku z tym dotyczy ono kluczowego w sprawie zagadnienia i dlatego należało je ocenić w pierwszej kolejności.

Zgodnie z art. 189 k.p.c., powód może żądać ustalenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, gdy ma w tym interes prawny. Interes prawny jest to interes dotyczący szeroko rozumianych praw i stosunków prawnych powoda i występuje wówczas, gdy z jego strony istnieje obiektywna potrzeba ochrony prawnej, np. gdy powstała sytuacja grożąca naruszeniem prawa lub stosunku prawnego albo pozbawieniem go ochrony prawnej albo też zaistniała wątpliwość co do jego istnienia, a jednocześnie nie ma innych środków ochrony prawnej lub są one nieadekwatne do istniejącej obiektywnie potrzeby tej ochrony. Jak podkreśla się w orzecznictwie, ocena istnienia interesu prawnego wymaga zindywidualizowanych, elastycznych kryteriów, uwzględniających celowościowe podstawy powództwa wytoczonego w oparciu o art. 189 k.p.c., a jednym z tych kryteriów jest znaczenie, jakie wyrok ustalający wywarłby na sytuację prawną powoda obecnie i w przyszłości. O występowaniu interesu prawnego

w uzyskaniu wyroku ustalającego świadczy możliwość stanowczego zakończenia tym wyrokiem sporu obecnie występującego, jak i sporów, które mogą z kwestionowanego stosunku prawnego wystąpić w przyszłości. Natomiast przeciwko istnieniu interesu prawnego przemawia możliwość uzyskania pełniejszej ochrony praw powoda w drodze innego powództwa (por. z wielu wyroków Sądu Najwyższego z 19 lutego 2002 r., IV CKN 769/00, OSNC 2003/1/13, z 30 listopada 2005 r. III CK 277/05, z 29 marca 2012 r. I CSK 325/11, z 15 maja 2013 r. III CSK 254/12, z 2 lipca 2015 r., V CSK 640/14, nie publ.).

Rozstrzygnięcie niniejszej sprawy wymagało oceny wyżej wymienionych postanowień umownych w świetle przesłanek z art. 385¹ par. 1 k.c. oraz (w razie uznania w/w postanowień za niedozwolone postanowienia umowne) oceny skutków prawnych tej sytuacji tj. rozstrzygnięcia czy w takim przypadku zaskarżone postanowienia umowy powinny zostać z niej wyeliminowane, czy też abuzywność prowadzi do nieważności umowy; oceny w/w postanowień umownych pod kątem ich zgodności z prawem i zasadami współżycia społecznego w świetle art. 58 par. 1 i 2 k.c.

W pierwszej kolejności należy wskazać, że umowa kredytu, której dotyczy spór, ma charakter umowy kredytu denominowanego do waluty obcej, spłacanego w walucie polskiej. Tego rodzaju umowa wykształciła się w obrocie jako podtyp umowy kredytu. Charakteryzuje się ona tym, że kwota kredytu zostaje wyrażona w walucie obcej, ale w dniu wypłaty jest przeliczana na złote według zasad przewidzianych w umowie i wypłacana kredytobiorcy w złotych; również raty kredytu są wyrażone w walucie, ale w terminach płatności są spłacane w złotych po przeliczeniu z waluty, według kursu ustalanego na zasadach przewidzianych w umowie.

Zastosowanie konstrukcji denominacji kredytu do waluty obcej nie narusza istoty umowy kredytu wyrażonej w art. 69 ust. 1 prawa bankowego, która polega na tym, że bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy kwotę środków pieniężnych a kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie oraz zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty (por. wyroki Sądu Najwyższego z 25 marca 2011 r., IV CSK 377/10, z 29 kwietnia 2015 r., V CSK 445/14, z 18 maja 2016 r., V CSK 88/16, nie publ.).

Fakt, że powodowie zawarli umowę kredytu z pozwanym w celu niezwiązanym bezpośrednio z działalnością gospodarczą lub zawodową jest w ocenie sądu niewątpliwy. Po pierwsze wynika to wprost z treści przedmiotowej umowy kredytu (umowa kredytu na cele mieszkaniowe). Po drugie, nic nie wskazuje na to, aby zawarcie przedmiotowej umowy miało związek z działalnością gospodarczą prowadzoną przez powodów. Niewątpliwie zatem, powodowie w zakresie przedmiotowej umowy są konsumentem w rozumieniu art. 22¹ k.c.

W stanie faktycznym niniejszej sprawy oczywiste jest, że wybór rodzaju i waluty kredytu był indywidualnie uzgodniony z powodami i to powodowie zgodzili się na zawarcie umowy w takiej a nie innej formie. Powodowie bowiem sami wskazali, że w przypadku udzielenia kredytu w PLN nie posiadaliby odpowiedniej zdolności kredytowej.

W ocenie sądu kwestionowane przez powodów postanowienia umowy okazały się nieuczciwe w stosunku do nich – konsumentów przede wszystkim z uwagi na fakt, iż na mocy owych postanowień umowy, pozwany bank mógł samodzielnie kształtować wysokość raty kredytu, według nieskonkretyzowanych w umowie kryteriów. Konsekwencją tego stanu rzeczy był zatem stan, który miał miejsce w niniejszej sprawie, iż w przypadku znacznego wzrostu kursu waluty obcej w stosunku do złotówki, rata kredytu oraz wysokość aktualnego salda zadłużenia, wzrastały w radykalny sposób. Umowa zatem w zawartym przez strony kształcie była – w zakwestionowanym przez Sąd zakresie - umową nadmiernie ryzykowną i naruszającą w ten sposób interesy powodów, niebędących przecież finansistami, świadomymi ryzyka kursowego. Za abuzywne zatem należało uznać postanowienia umowne zawarte w regulaminie stanowiącym integralną część umowy.

W Załączniku nr 7 do umowy stron przewidziano, że kredytobiorca przyjmuje do wiadomości, że kwota kredytu lub transzy kredytu wypłacana jest w złotych, po przeliczeniu według kursu kupna waluty kredytu obowiązującego w Banku, zgodnie z Tabelą kursów walut ogłaszaną w siedzibie Banku w dniu wypłaty kredytu lub transzy kredytu oraz, że kwota spłaty podlega przeliczeniu na złote po kursie sprzedaży waluty kredytu obowiązującym w Banku,

zgodnie z Tabelą kursów walut ogłaszaną w siedzibie Banku na koniec dnia spłaty. Ani sama umowa, ani regulamin nie definiowały bliżej Tabeli kursów ogłaszanej w siedzibie Banku i sposobu ustalania objętych nią kursów walut. Zatem umowa w żaden sposób nie ograniczała swobody Banku w określaniu kursów kupna i sprzedaży franka szwajcarskiego w tabeli kursów. Mógł on nawet wyznaczać w swojej tabeli osobny kurs dla umów kredytu denominowanego lub niektórych z nich (np. z określonego roku lub dla określonego przedziału kwotowego). Oznacza to, że w świetle umowy Bank miał pełną swobodę w określeniu wysokości kursu, po którym nastąpi przeliczenie kwoty kredytu z waluty na złotówki oraz przeliczenie rat kredytu z waluty na złote.

Postanowienia umowy kredytu, regulujące klauzulę denominacyjną (ust. 2 pkt 2 i 4 Załącznika nr 7 w zakresie dotyczącym przeliczeń waluty na złote) i ściśle z nią powiązaną klauzulę tabel kursowych (ust. 2 pkt 2 i 4 Załącznika nr 7 w części odsyłającej do tabel kursowych pozwanego), nie zostały z powodami indywidualnie uzgodnione. Najlepszym tego dowodem jest to, że zostały zamieszczone we wzorze załącznika do umowy, którym posługiwał się Bank. Podkreślenia przy tym wymaga, że postanowieniem indywidualnie uzgodnionym w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c. nie jest takie, którego treść konsument potencjalnie mógł negocjować, lecz tylko takie, które rzeczywiście powstało na skutek indywidualnych negocjacji. Ponieważ pozwany nie przedstawił żadnych dowodów na potwierdzenie indywidualnego wynegocjowania powyższych klauzul, a przeczyły temu zeznania powodów i świadków, nie było żadnych podstaw do przyjęcia takiego stanu rzeczy (art. 385¹ § 4 k.c.).

Rzeczywisty problem w związku z wykonywaniem przedmiotowej umowy polegał na tym, że kurs CHF w stosunku do złotego wzrósł w sposób nieprzewidziany przez powodów w momencie zawarcia umowy, istotnie wpływając na wysokość rat kredytu, które powodowie zobowiązani byli płacić.

Tutejszy Sąd zgadza się ze stanowiskiem Sądu Najwyższego zaprezentowanym w treści uzasadnienia w sprawie o sygn. akt II CSKP 1110/22, że w obrocie gospodarczym sprecyzowanie przelicznika służącego do waloryzacji świadczenia pieniężnego nie jest konieczne, takie doprecyzowanie nie należy do essentialia negotii umowy. Brak jest podstaw do odmiennego rozumienia postanowień konstytuujących umowę w przypadku obrotu konsumenckiego. Umowa kredytowa z konsumentem, przewidująca waloryzację kursem waluty obcej, jest zawarta mimo pominięcia w niej postanowień dotyczących sposobu ustalania kursu waluty obcej. Od 26 sierpnia 2011 roku art. 69 ust. 2 pkt 4a p.b. wymaga zawarcia w umowie kredytowej od początku wyrażonej w walucie obcej (denominowanej) lub waloryzowanej walutą obcą (indeksowanej) (...) postanowień o sposobach i terminach ustalania kursu przeliczenia jednak pominięcie tych postanowień w umowie zawartej przed 26 sierpnia 2011 r. nie może być przyczyną uznania umowy za niezawartą lub nieważną. Na podstawie art. 5 ustawy z 29 lipca 2011 r. o zmianie ustawy - Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw, nowe wymagania, zawarte w art. 69 ust. 4a p.b., stosuje się tylko do umów zawartych od 26 sierpnia 2011 roku.

Kolejnym zagadnieniem są skutki nieważności przelicznika walut ustalonego w umowie. Na podstawie art. 58 § 3 k.c. umowa pozostaje w mocy co do pozostałych części, chyba że z okoliczności wynika, iż bez postanowień dotkniętych nieważnością umowa nie zostałaby zawarta. Zatem skutki prawne nieważności niektórych postanowień umowy są takie, jak gdyby tych postanowień od początku nie było w umowie. Skoro możliwe jest zawarcie umowy, w której świadczenia pieniężne są waloryzowane kursem waluty obcej, bez określenia przelicznika, to nieważność przelicznika nie może powodować nieważności kolejnych postanowień umowy, w szczególności samej zasady indeksacji, chyba że właśnie ten przelicznik był dla stron kluczowy i bez tego konkretnego przelicznika nie zawarłyby umowy indeksowanej (art. 58 § 3 k.c.).

Skutkiem braku przelicznika, niezależnie od tego, czy w umowie nie było go od początku, czy okazał się nieważny, jest poszukiwanie odpowiedniego przelicznika w zwyczajach, zasadach współżycia społecznego (art. 56 k.c.) i ewentualnie w analogiach z ustawami przewidującymi takie przeliczniki w innych stosunkach cywilnoprawnych. Sąd Najwyższy podkreślił, że w umowach o kredyt indeksowany sam przelicznik nie jest istotny, o wysokości świadczenia (raty kredytu) decyduje tylko zmiana przelicznika w stosunku do jego pierwotnej wielkości, a ta zmiana jest niemal identyczna dla wszystkich wchodzących w rachubę przeliczników (np. średni NBP, średni kantorowy) w dowolnym okresie czasu (sygn. akt II CSKP 1110/22). Sam brak przelicznika złotych na franki w umowie nie może być przyczyną nieważności postanowień przewidujących wyrażanie rat w CHF. Wolą kredytobiorców było uzyskanie

kredytu oprocentowanego w oparciu o stopę LIBOR w zamian za przyjęcie na siebie ryzyka związanego z możliwością wzrostu kursu franka.

W wyroku z 21 grudnia 2016 r., w sprawach połączonych C-154/15, C-307/15 i C 308/15, (...) uznał, że „warunek umowny uznany za nieuczciwy należy co do zasady uznać za nigdy nieistniejący, tak by nie wywoływał on skutków wobec konsumenta. W związku z tym sądowe stwierdzenie nieuczciwego charakteru takiego warunku powinno mieć co do zasady skutek w postaci przywrócenia sytuacji prawnej i faktycznej konsumenta, w jakiej znajdowałby się on w braku rzeczonoego warunku”. Skoro postanowienie o przeliczniku opartym na kursie CHF, ogłaszanym przez pozwaną bank, należy traktować tak, jakby nie było go w umowie od początku, należy stosować przelicznik ustalony na podstawie art. 56 k.c.

Przelicznik ustanowiony przez strony w umowie zdaniem tutejszego Sądu był nieważny tylko ze względu na możliwość jednostronnego kształtowania go przez bank, jednak w umowie kredytu denominowanego nie sam przelicznik jest istotny, a jego zmiany w czasie wykonywania umowy.

W wyroku z 30 kwietnia 2014 r., C-26/13, (...) odpowiadał na pytanie sądu węgierskiego o skutki abuzywności postanowienia umowy kredytowej o przeliczniku walutowym ustalonym przez bank. (...) stwierdził, że kurs taki może być zastąpiony kursem wynikającym z przepisu dyspozytywnego prawa krajowego, gdyż pozwala to „na przywrócenie równości tych stron bez konieczności unieważnienia wszystkich umów zawierających nieuczciwe warunki”. Jednocześnie wyrok ten potwierdza, że warunek przeliczania zobowiązania kursem waluty obcej jest warunkiem odrębnym od mechanizmu przeliczania i podlega odrębnej ocenie pod kątem abuzywności. Abuzywność przelicznika walutowego nie pociąga za sobą nieważności postanowienia o indeksacji walutą obcą. (...) podkreślił w tym wyroku, iż Dyrektywa służy eliminowaniu nieuczciwych postanowień z umowy, a stwierdzenie nieważności całej umowy jest ostatecznością, gdy umowa bez abuzywnego warunku nie może obowiązywać. Zasada ta jest oczywista zważywszy, iż celem Dyrektywy jest ochronienie konsumentów przed skutkami nieuczciwych warunków akcesoryjnych, na które nie zwraca się uwagi przy zawieraniu umowy.

Co tyczy się załącznika numer trzy do umowy kredytu tj. ubezpieczenia niskiego wkładu własnego. Wskazać należy, że klauzula ta jest na tyle lakoniczna i nie kompletna, że konsument nie jest w stanie poznać szczegółów działania tego ubezpieczenia. Z klauzuli nie wynika co jest przedmiotem ubezpieczenia, na czym polega zdarzenie ubezpieczeniowe, jakie są wyłączenia odpowiedzialności ubezpieczyciela, co czyni zapisy nieważnymi.

Wskazać należy, że możliwość powołania się na sprzeczność zawartej umowy z zasadami współżycia społecznego powinna być stosowana wyjątkowo

i tylko tam, gdzie nie ma możliwości zastosowania innego środka prawnego. Zasady współżycia społecznego rozumieć jako swego rodzaju „zawór bezpieczeństwa” pozwalający uchylić skutki formalnie zgodnej z prawem czynności, gdy jej wykonanie byłoby niemoralne bądź nieuczciwe. Zdaniem sądu umowa łącząca strony nie może być uznana za sprzeczną

z zasadami współżycia społecznego, chociażby z tego względu, że sprzeczność taka musiałaby występować już w dacie zawarcia umowy, podczas gdy wtedy – zgodnie z twierdzeniami powodów – umowa była korzystna dla nich, ponieważ wysokość rat kredytu była znacząco niższa od rat dla analogicznego kredytu bez waloryzacji do CHF.

Powyższe rozważania stanowią o niezasadności powództwa o zapłatę w zakresie roszczenia wywodzonego z nieważności umowy.

W konsekwencji orzeczono jak w pkt 1 sentencji wyroku.

W okresie od dnia 5 maja 2005r. do dnia 22 lipca 2019r. w wykonaniu umowy kredytu powodowie zapłacili pozwanemu 79.224,35 zł oraz kwotę 24.035,68 CHF (za okres spłaty bezpośrednio w walucie franka szwajcarskiego).

Zgodnie z art. 405 k.c., kto bez podstawy prawnej uzyskał korzyść majątkową kosztem innej osoby, obowiązany jest do wydania korzyści w naturze, a gdyby to nie było możliwe, do zwrotu jej wartości. Z kolei art. 410 § 1 k.c.

stanowi, że powyższy przepis stosuje się w szczególności do świadczenia nienależnego. Stosownie zaś do art. 410 § 2 k.c., świadczenie jest nienależne, jeżeli ten, kto je spełnił, nie był w ogóle zobowiązany lub nie był zobowiązany względem osoby, której świadczył, albo jeżeli podstawa świadczenia odpadła lub zamierzony cel świadczenia nie został osiągnięty, albo jeżeli czynność prawna zobowiązująca do świadczenia była nieważna i nie stała się ważna po spełnieniu świadczenia.

Po wyeliminowaniu postanowień niedozwolonych dotyczących indeksacji kredytu do waluty franka szwajcarskiego (w konsekwencji do eliminacji obowiązku spłaty w tej walucie lub równowartości w złotych według kursu kupna pozwanego), do zapłaty na rzecz powodów za okres dochodzony pozwem, należy się kwota, którą zasądzono na rzecz powodów w pkt 2b sentencji wyroku tj. –30.284,03 zł (tj. nadpłata za okres spłaty w walucie PLN- 3.169,97 zł, nadpłata w okresie spłaty w CHF-25.443,62 zł, ubezpieczenie z tytułu niskiego wkładu własnego- 1.670, 45 zł)z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 13 lipca 2019r. do dnia zapłaty.

Powyższe obliczenia strony powodowej, zostały poparte opinią biegłego.

Zgodnie z treścią przepisu art. 481 § 1 k.c. jeżeli dłużnik opóźnia się ze spełnieniem świadczenia pieniężnego, wierzyciel może żądać odsetek za czas opóźnienia, chociażby nie poniósł żadnej szkody i chociażby opóźnienie było następstwem okoliczności, za które dłużnik odpowiedzialności nie ponosi. Dłużnik popada w opóźnienie jeśli nie spełnia świadczenia pieniężnego w terminie, w którym stało się ono wymagalne także wtedy, gdy kwestionuje istnienie lub wysokość świadczenia (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 października 2003 r., sygn. II CK 146/02).

W związku z powyższym, w punkcie drugim wyroku Sąd uwzględnił żądanie ewentualne i z tego tytułu ustalił, że postanowienia § 2 ust. 1, § 3 ust. 1, § 9 ust. 9 w zw. z załącznikiem nr 7 do umowy kredytowej § 11 ust. 2 umowy kredytu hipotecznego nr (...) - (...) zawartej pomiędzy powodami a pozwanym w dniu 4.05.2005 r. nie wiążą powodów od dnia zawarcia umowy oraz w związku z tym zasądził od pozwanego na rzecz powodów kwotę 30 284,03 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 13.07.2019 r. do dnia zapłaty.

Przeciwko roszczeniom powodów pozwany zgłosił zarzut zatrzymania.

Odnosnie do prawa zatrzymania, wskazać należy, że zgodnie z art. 496 k.c., który na mocy art. 497 k.c. ma zastosowanie jeżeli skutek odstąpienia od umowy strony mają dokonać zwrotu świadczeń wzajemnych, każdej z nich przysługuje prawo zatrzymania, dopóki druga strona nie zaoferuje zwrotu otrzymanego świadczenia albo nie zabezpieczy roszczenia o zwrot.

Prawo zatrzymania przysługuje tylko stronom umowy wzajemnej. Umowa kredytu nie jest umową wzajemną. Umowa dwustronnie zobowiązująca jest umową wzajemną tylko wówczas, gdy jej strony zobowiązują się w taki sposób, że świadczenie jednej z nich ma być odpowiednikiem świadczenia drugiej (art. 487 § 2 k.c.). Oznacza to, że strony spełniają świadczenia ekwiwalentne, ale których przedmiot jest różny. Ten różny przedmiot świadczeń jest istotą umowy wzajemnej. W umowie kredytu przedmiot świadczeń obu stron jest identyczny, gdyż są nim pieniądze. Nie jest więc ona umową wzajemną i nie jest objęta hipotezą art. 496 k.c.

Nie ma podstaw do stosowania art. 496 k.c. do umowy kredytu w drodze wykładni. W przypadku nieważności takiej umowy i konieczności zwrotu wzajemnych świadczeń, właściwą i wystarczającą ochronę zapewnia jej stronom możliwość dokonania potrącenia i zgłoszenia zarzutu potrącenia. Jeśli z jakiegoś powodu potrącenie nie jest możliwe albo nie zostało dokonane, nie ma powodu, żeby pozwany mógł się wstrzymać ze spełnieniem świadczenia, do którego jest zobowiązany.

W związku z powyższym zarzut pozwanego należało uznać za chybiony.

Rozstrzygnięcie o kosztach procesu zostało oparte na podstawie art.102 k.p.c. zawarte zostało w punkcie trzecim wyroku.

Powodowie przegrali proces w zakresie żądania głównego, mając jednak na względzie, iż zasadnicza teza powodów co do abuzywnych postanowień umowy okazała się słuszna, Sąd nie obciążył powodów obowiązkiem zwrotu kosztów procesu stronie pozwanej, co uzasadniało również obciążenie pozwanego całością poniesionych przez nich kosztów w łącznej wysokości 7.930 zł . Składały się na nie opłata od pozwu 1.000 zł, opłata od zmiany powództwa -30 zł, zaliczka na poczet opinii biegłego-1.500 zł, oraz wynagrodzenie profesjonalnego pełnomocnika w osobie adwokata ustalone na podstawie § 2 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie opłat za czynności adwokackie w kwocie 5.400 zł.

Jednocześnie w punkcie czwartym wyroku, Sąd nakazał ściągnąć od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Poznaniu kwotę 1 199,79 zł tytułem nieuiszczonych wydatków (kwota wynagrodzenia biegłego za sporządzenie opinii wypłacona tymczasowo ze środków Skarbu Państwa).

Mając powyższe na uwadze, na podstawie wyżej powołanych przepisów prawa, orzeczono jak w sentencji wyroku.

Jan Sterczała